

‘Ze stappen sneller naar een monnik dan naar de dokter’

► Dokter Chantharavady Choulamany (r.) startte onder meer reizende klinieken op die tot in de meest afgelegen dorpen van Laos trekken. © RV

Psychiater uit Laos wint Dr. Guislain Award voor doorbreken van stigma's

CATHÉRINE ONGENAE

'Breaking the chains of stigma': onder die slogan organiseren het Gentse Dr. Guislain Museum en partner Janssen Pharmaceutica al voor de vijfde keer de internationale Dr. Guislain Award. Dr. Chantharavady Choulamany, die baanbrekend werk verrichtte in Laos, ging met de prijs aan de haal.

De prijs werd afgelopen maandag, op de Internationale dag voor de Geestelijk Gezondheid, uitgereikt in New York. Choulamany, een van twee psychiateren op een totaal van 6,7 miljoen inwoners, kreeg een geldbedrag van 50.000 dollar (45.210 euro).

Net als in veel ontwikkelingslanden rust er in Laos een zwaar stigma op mentale stoornissen en neurologische aandoeningen zoals epilepsie. Patiënten werden, meestal uit angst, bijgelooft en onwetendheid, door hun familieleden vastgebonden, verstoppen en misbruikt. Vooral in de rurale gebieden, waar 77 procent van de bevolking woont, bleven mensen met een mentale stoornis onbehandeld.

Datzelfde stigma had ook invloed op de medische wereld en de hulpverleners. Hoewel het probleem werd erkend, was de onwetendheid groot en de overheid had er weinig interesse voor. In 2007 had slechts 0,13 procent van de psychiatrische patiënten toegang tot een adequate behandeling.

Daar kwam verandering in toen de internationale ngo BasicNeeds in 2007 de tenten opsloeg in Laos. De organisatie ontwikkelde een holistische methode waarbij niet alleen aandoeningen worden behandeld, maar ook de re-integratie van de patiënt in de samenleving op de agenda staat.

"Het is belangrijk dat mensen hun culturele en economische rol in de samenleving kunnen opnemen", legt Choulamany uit. Het lag voor de hand dat ze als een van de weinige psychiateren in het land de projecten van BasicNeeds zou aansturen.

Informer en opleiden

Een van de pijlers van het project is informeren en opleiding. Men gaat in de gemeenschappen uitleggen wat de aandoeningen van hun familieleden of dorpsgenoot precies betekenen, en hoe ze ermee kunnen omgaan.

Maar ook het medisch personeel wordt opgeleid. Vandaag hebben zeventien klinieken een team dat diagnoses kan stellen, behandelingen kan bepalen en medicijnen kan voor-

schrijven. Verder paste Choulamany internationale handboeken aan aan de Laotiaanse context en startte ze reizende klinieken op die tot in de meest afgelegen dorpen trekken.

"Mevrouw, namens de jury wil ik u zeggen: we buigen diep voor u", zei de New Yorkse schrijfster Siri Hustvedt in haar speech. "U brengt soelaas voor duizenden mentaal zieke mensen naar wie lange tijd niemand omkeek."

"Het geniale aan haar aanpak is dat ze ook boeddhistische monniken traint", zegt Hustvedt. Boeddhisme, de dominante religie in Laos, staat centraal in het dorpsleven dat zich vaak in en rond de tempel afspeelt. "In plaats van een strategie van buitenaf op te leggen, werkt ze vanuit de culturele kern. Ze integreert medische wetenschap in traditionele rituelen."

"Monniken hebben altijd al een centrale rol gespeeld in het dagelijkse leven", legt Choulamany uit. "Mensen gaan sneller naar

hen met hun problemen dan dat ze naar de dokter stappen. Dus leren we de monniken hoe ze bepaalde ziektebeelden kunnen herkennen, en hoe ze mensen het beste kunnen helpen."

Op die manier konden intussen duizenden Laotianen worden geholpen. 90 procent van hen is stabiel en heeft een beter leven. De geldprijs wil de arts gebruiken om meer monniken te trainen, nog meer bewustzijn te creëren rond mentale aandoeningen maar ook om een programma op te zetten voor de preventie van suïcide.

Onzichtbare ketenen

Het is geen toeval dat het Dr. Guislain Museum, dat net zijn dertigste verjaardag vierde, en Janssen Pharmaceutica elkaar vonden in de strijd tegen de stigmatisering van mentale aandoeningen. "Toen Paul Janssen in 1958 een medicijn tegen schizofrenie uitbracht, haalde dat mensen letterlijk uit hun dwangbuizen", aldus Seema Kumar, vicepresident Innovation, Global Health & Policy Communication bij Johnson & Johnson. "Maar ook vandaag nog worden mensen met psychiatrische aandoeningen opgesloten, soms zelfs geketend."

Tekenend voor dat soort praktijken zijn de boeien die broeder René Stockman dertig jaar geleden vond op de zolder van het psychiatrisch instituut waar hij toen directeur van was. Ze herinnerden aan de opmerkelijke coup die broeder Petrus Jozef Triest en de jonge psychiater Joseph Guislain tweehonderd jaar eerder hadden gepleegd. Ze verlostten de waanzinnigen, die toen nog geketend opgesloten zaten in het Gentse Geeraard de Duivelsteen, om ze onder mensliever omstandigheden te verplegen.

Stockman vond dat deze vergeten getuigen een zichtbare plaats moesten krijgen, en zo ontstond het museum. "Hoe lang geleden dat ook mag zijn, de ketenen blijven bestaan", zegt Stockman. "Ze zijn niet altijd meer van ijzer, vaak zijn ze onzichtbaar. De bedoeling van het museum en van deze award, is de samenleving eraan te herinneren dat psychiatrische patiënten in de eerste plaats mensen zijn die ons respect verdienen."

"Om diezelfde reden blijft Janssen Pharmaceutica zich engageren voor het onderzoek in de neurowetenschappen", besluit Kumar. "In de behandeling van schizofrenie zijn we bijvoorbeeld van drie pillen per dag geëvolueerd naar vier inspuitingen per jaar. Wat een bevrijding!"

Choulamany leert boeddhistische monniken bepaalde ziektebeelden te herkennen. Ze integreert wetenschap in rituelen

► Choulamany neemt de award in ontvangst van René Stockman (Guislain, l.) en Hussein Manji (Janssen Pharmaceutica). © RV

**ZA 19/11
FREUD**

**ZA 26/11
MODIGLIANI**

**ZA 03/12
EAMES**

**ZA 10/12
MIRÓ**

**MAAKT KUNST
U RIJKER?**

**ZA 17/12
RODIN**

**Nu zaterdag 15 oktober:
Boek 1 + GRATIS verzamelbox**

**€ 6,90
/boek**

DeMorgen.
MEER INZICHT. MEER ZALM.